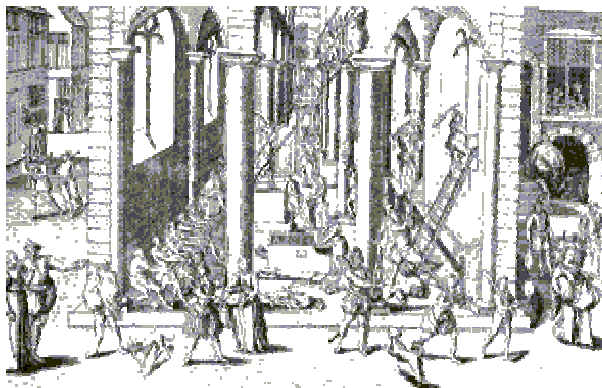

“Oude tijden herleven in Dordrecht!”

Op het moment dat ik begin met de cursus Dordtologie ben ik, als beleidsadviseur openbare orde en veiligheid, bezig met de invoering van de ledenadministratie in coffeeshops en het verbieden van grote tv-schermen op openbare plaatsen tijdens het EK. Daarbij is landelijke wetgeving erg belangrijk. Dit moet goed uitgezocht en vertaald worden naar de lokale situatie. Eigenlijk is dit een beetje saai. Het zou fijn zijn als het stadsbestuur veel meer macht en mogelijkheden had om de burgers te beïnvloeden. Hoe was dit eigenlijk geregeld in Dordrecht tijdens de Middeleeuwen (toen zij één van de belangrijkste steden van Nederland was)?

In de Middeleeuwen was dat allemaal heel anders. Op 25 juni 1572 besloten de burgemeesters (tijdens de Middeleeuwen werd Dordrecht bestuurd door twee tot vier burgemeesters) dat Dordrecht voortaan niet meer katholiek, maar protestants was. De dominees werden verbannen, de gebouwen werden ingenomen en het katholicisme werd verboden. Daar kwamen per direct protestantse dominees voor in de plaats en de gebouwen behoorlijk per direct bij de nieuwe protestantse kerk. Dordrecht was vanaf nu protestants. Dat is nog eens daadkracht! Kunt u zich voorstellen dat burgemeester Brok bepaalt welk geloof u aanhangt? Gezien zijn enorme gedrevenheid zou hij waarschijnlijk een eigen kerk beginnen, met hemzelf aan het hoofd uiteraard. Een Dordts Anglicaanse kerk. Burgemeester Brok zou de bevolking elke zondag toespreken over het geloof, maar ook uitleggen aan welke regels van de gemeente iedereen moet voldoen. Dat is nog eens ingrijpen ‘achter de voordeur’.

De rechtspraak was ook bijzonder ingericht. Deze werd verricht door de Schepenen, de tegenwoordige wethouders. Zij bepaalden welke straf iemand kreeg. Als je niet direct aan hen bekende, dan werd je gemarteld tot je alsnog bekende. Een waterdicht rechtssysteem! Deze eigentijdse ‘wethouders’ bepaalden onder andere de straf na de acht gruwelijke moorden in Het Ankertje (van 1532 tot en met 1538) door het gezin van Jan Smit. De bevallige dochter Marie Smit voerde rijke en eenzame gasten eerst dronken. Via een luik in het plafond werd vervolgens een touw neergelaten. Dat touw werd gebruikt als strop, het slachtoffer werd omhoog gehesen en daar met een bijl bewerkt. De lijken werden verstopt in de kelder. Toen dit bekend geworden was moesten de ‘wethouders een gepaste straf bepalen. Zij bepaalden dat de inmiddels overleden vader opgegraven en alsnog geradbraakt moest worden. De andere gezinsleden moesten een schandemars door de stad afleggen. De knappe Marie kwam er het slechtst vanaf: zij werd op een balk door de stad gedragen en acht keer met een gloeiend hete bijl bewerkt. Voor elke dode één keer, gerechtigheid! Omdat ze uiteindelijk nog net niet dood was, is ze vervolgens (met de andere gezinsleden) op de brandstapel gegooid.

In gedachten zie ik de wethouders Mos, Reynvaan, Van de Burgt, Sleeking en Wagemakers al voor me. Er zijn acht moorden gepleegd, de bevolking verwacht een duidelijk signaal. In een donkere ruimte met enkel kaarslicht en een tafel vol eten en

drank beginnen ze te brainstormen. Verbranden? Nee, dat is te gewoontjes. Vierendelen? Dan zou het eigenlijk achtendelen moeten worden, dat wordt te ingewikkeld. Zo gaat het de hele nacht door tot in de vroege morgen één van de wethouders de gruwelijke straf bedenkt. Wat ik me dan afvraag: wie van de vijf wethouders zou de gekste straffen kunnen bedenken? Wethouder Mos, omdat hij jong en van de generatie GeenStijl is? Wethouder van de Burgt, omdat hij uit het onderwijs komt? Wethouder Sleeking, omdat hij de emoties van de gewone man voelt?

Het lijkt mij erg leuk om in die tijd te werken bij de gemeente. In plaats van wetten uit te pluizen, zou ik de burgemeesters en wethouders adviseren over wat het gepeupel / de burgers moeten geloven, aan welke regels zij zich moeten houden en op welke wijze zij gestraft kunnen worden. Moet deze casus gestraft worden met de brandstapel of juist een verhänging? Of weer een keer vierendelen op de vrijdagavond? Dat is altijd een groot succes en populair bij de bevolking! Na acht verhängingen willen zij weer eens iets anders zien. Het prettige aan die tijd is dat je lekker creatief bezig bent. Je kan elke dag iets nieuws bedenken. Een dode man opgraven en alsnog vierendelen, dat is toch briljant? Zo hebben ze op een gegeven moment Galgenoord bedacht. De personen die in Dordrecht onthoofd of opgehangen waren, werden in Zwijndrecht opnieuw opgehangen. Deze uitlekkende dode lichamen moesten afschrikkend werken. Je moet er maar op komen! Over een dergelijke creativiteit beschikken wij bij Openbare Orde en Veiligheid (OOV) tegenwoordig helaas niet meer.

De handhaving was in de Middeleeuwen ook heel goed geregeld. Dit werd gedaan door de burgercompagnieën (1585-1795). Dat was een soort militaire dienst die voor alle mannen verplicht was. De organisatie was op eenzelfde wijze opgebouwd als het leger, waarbij de controles in de stad door gewone burgers verricht werden. Alle mannen waren verplicht om de controles te doen. Met zoveel toezichthouders waren een hele politieorganisatie, een afdeling Toezicht en cameratoezicht helemaal niet nodig. Je zou kunnen zeggen dat de gemeente de handhaving in de Middeleeuwen financieel veel voordeliger organiseerde. Elke avond hadden er verschillende burgers dienst en arresteerden zij eenieder die zich na de avondklok nog buiten bevond zonder goede reden. Priesters en artsen konden nog een goed excuus hebben, maar gewone burgers werden veelal gearresteerd. Na een nacht in de cel, was je de dag daarna overgeleverd aan het humeur van de 'wethouders' (Schepenen). Er was altijd een avondklok, de burgemeesters bepaalden het tijdstip hiervan. En ook hierover ben ik benieuwd wat burgemeester Brok zou besluiten. Zeven uur wellicht, zodat hij rustig kan dineren zonder al dat gepeupel op straat? Of toch later, in de hoop dat het goed is voor de ondernemers en lokale economie?

Tweemaal is de gemeente Dordrecht, die haar Gouden Eeuw beleefde tussen 1350 en 1425, afgeremd in haar ontwikkeling. Dit had te maken met heel andere soorten veiligheid: water- en brandveiligheid. In 1421 braken tijdens een zware storm (de Sint Elisabethsvloed) de dijken (onder andere als gevolg van achterstallig onderhoud) bij Wioldrecht door. Uiteindelijk overstroomden tientallen dorpen rondom Dordrecht en verdronken er honderden mensen. Al dat mensenleed vond men in de Middeleeuwen

natuurlijk heel erg, maar veel erger was het dat Dordrecht als gevolg van de overstroming haar positie verloor. De stad kwam op een eilandje in een binnenzee te liggen. Daardoor verloor het grotendeels het contact met de omliggende gebieden en de handel daarmee. Het meest kwalijk was echter dat de schepen het stapelrecht (handelaren waren in die tijd verplicht om hun waren in Dordrecht uit de schepen te laden en te koop aan te bieden – dit kostte de handelaren veel tijd en leverde Dordrecht veel geld op) makkelijker konden omzeilen. De Sint Elisabethsvloed was dan ook het begin van het einde van de Gouden Eeuw van Dordrecht. Het water is vandaag de dag nog steeds een geduchte tegenstander. Gelukkig zijn de dijken inmiddels sterk verbeterd en het is natuurlijk een fijne gedachte dat we tegenwoordig zoveel zandzakken hebben.

Daarnaast had de stad regelmatig te maken met een totaal ander gevaar: brand. In 1457 vond de grootste stadsbrand in de geschiedenis van Dordrecht plaats. De brand woedde vijf dagen en er brandden liefst zevenhonderd woningen af. Hoewel het aantal slachtoffers erg meeviel, kostte het de stad veel energie om te herstellen van deze brand. Tegenwoordig hebben we een professionele brandweer (met liefst twee posten), controleert de Omgevingsdienst gebouwen op brandveiligheid en beschikken we over rookmelders. Het meest belangrijk is echter dat we tegenwoordig niet meer in houten huizen met rieten daken wonen.

De cursus Dordtologie is voor mij uiteindelijk bijzonder leerzaam geweest en al het enthousiasme over de geschiedenis van de stad heeft veel inspiratie opgeleverd voor mijn huidige werkzaamheden. Het hedendaagse Dordrecht wint immers niet van het Dordrecht uit de Middeleeuwen. Samenvattend kan gesteld worden dat het in de Middeleeuwen voor het stadsbestuur, de openbare orde en de veiligheid veel beter was in Dordrecht. De brand- en waterveiligheid waren wellicht minder goed geregeld, maar de controle over het privéleven van de burgers, het recht en de handhaving maken dit ruimschoots goed. Een dergelijke controle over de burgers verkleint de kans op onveiligheid en dat geeft ons bij OOV een heel prettig gevoel. Het is dan ook terecht dat er in de rijke historie van Dordrecht geïnvesteerd wordt door het College en de gemeenteraad. Bij OOV zijn we er in ieder geval erg blij mee. Hopelijk doet het oude tijden herleven!